

Foto: ilustracija, unsplash.com

Gdje su nestali lektori? (1)

Politika

2 3 . K O L O V O Z A 2 0 2 5 .

Zakonom o hrvatskom jeziku, koji je Hrvatski sabor donio 26. siječnja 2024. utvrđuju se osnovna pravila o njegovoj službenoj i javnoj uporabi, a člankom 10. se izričito navodi da su tijela državne vlasti, tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnih osoba koje imaju javne ovlasti, odnosno svih javnopravnih tijela u Hrvatskoj, dužna na hrvatskome standardnom jeziku osigurati jezično uređenje normativnih akata, akata strateškoga planiranja, službenih publikacija i njihovih priloga te izvješća i drugih dokumenata iz svoje nadležnosti.

Piše: Gloria Lujanović

Te poslove, stoji u zakonskim odredbama, tijela državne vlasti i državne uprave osiguravaju zapošljavanjem lektora, a druga javnopravna tijela navedene poslove mogu osigurati i vanjskom lektorskom uslugom.

Zakon nadalje propisuje, da se zbog osiguranja terminološke ujednačenosti i standardizacije hrvatskoga jezika u službenim dokumentima na nacionalnoj i europskoj razini, lektori u svom radu trebaju voditi zakonskim odredbama i o tome su! HR izvješćivati Vijeće za hrvatski jezik. Posebno se to odnosi na terminološke nedoumice ili leksičke praznine u hrvatskom jeziku koje se odnose na nove pojmove iz njihova djelokruga.

U Zakonu je također propisano da su lektori radi osiguranja usklađenosti „Narodnih novina“, službenog lista Republike Hrvatske, i hrvatske inačice Službenog lista Europske unije, dužni izvještavati službu u ministarstvu nadležnom za vanjske i europske poslove koja surađuje s jezičnim službama za hrvatski jezik u institucijama Europske unije.

Sve je to pobrojano u Zakonu o hrvatskom jeziku koji je definiran kao „nematerijalno kulturno dobro te obilježje identiteta i pripadnosti njegovu narodu, ali i nezamjenjivo zajedničko komunikacijsko sredstvo za izražavanje i sporazumijevanje o kojem je dužna skrbiti hrvatska Vlada“.

U Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti lektori u podrazredu uredskih administrativnih poslova

Iz zakonskih odredaba koje su na snazi već 20 mjeseci bilo je za očekivati da nadležna tijela barem predložiti izmjenu opisa rada lektora u Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) koji su razvrstani u podrazred u kojem su navedene kombinacije svakodnevnih uredskih administrativnih poslova.

Naime ako se u web tražilicu NKD-a ukuca lektor dobije se odgovor da „ovaj podrazred uključuje pružanje kombinacije svakodnevnih uredskih administrativnih usluga kao što su rad na recepciji, financijsko planiranje, izdavanje računa i vođenje evidencija, raspoređivanje osoblja i poštanske usluge itd. Ovaj podrazred uključuje: pripremu dokumenata, npr. uređivanje, lekturu, tipkanje, obradu teksta, ostaletajničke pomoćne usluge, prijepis dokumenata, pisanje pisama ili sažetaka, usluge iznajmljivanja poštanskog pretinca i ostale poštanske usluge, kao što su prethodno razvrstavanje, adresiranje, umnožavanje dokumenata, izradu nacрта dokumenata, rad fotokopirnih uređaja za samoposlužno fotokopiranje, digitalizaciju datoteka (bez daljnje obrade podataka) i formatiranje e-knjiga“.

Što će donijeti Nacionalni plan hrvatske jezične politike?

Dakle, niti jedan od ovih poslova ne odgovara obvezama i dužnostima koje su lektorima propisane Zakonom o hrvatskom jeziku. Za nadati se da će Vlada RH u suradnji s Vijećem za hrvatski jezik, a sve prema zakonskim odredbama Zakona o hrvatskom jeziku to promijeniti, odnosno uvrstiti u Nacionalni plan hrvatske jezične politike. Taj bi plan trebao sadržavati popis prioritetnih ciljeva i mjera koji se odnose na zaštitu, osiguranje slobode uporabe i poticanje razvoja hrvatskoga jezika.

Taj Nacionalni plan hrvatske jezične politike svjetlo dana treba ugledati za šest mjeseci, odnosno u veljači 2026.

Lektorska služba u prvoj Vladi RH nije dočekana blagonaklono

Valja podsjetiti da je odmah od hrvatskoga osamostaljenja bilo pokušaja da u tadašnjoj hrvatskoj Vladi, već u listopadu 1990. započne s radom lektorska služba. Naime, Vlada je donijela odluku o zapošljavanju lektora na temelju Zakona o Vladi (NN br. 16/78 do br. 47/90) i Pravilnika o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada Stručne službe Vlade Republike Hrvatske.

Na dužnost lektorice u prvoj Vladi slobodne i neovisne RH izabrana je Jelka Pavišić, koja je svoje iskustvo iznijela u stručnom radu „Lektorska služba u Vladi Republike Hrvatske“ objavljenom 2017. u časopisu „Jezik“.

„Pripala mi je čast da budem izabrana na mjesto lektorice u prvoj Vladi slobodne i neovisne Republike Hrvatske te sam stupila na radno mjesto u ožujku 1991. Odluka o lektorskoj službi nije dočekana blagonaklono, dapače, u samom je Vladinu tajništvu naišla na otpor, posebice u pomoćnice tajnika, Jagode Premužić, koja je obrazložila kako „Vlada nije nikad imala lektora, te lekture neće biti ni ubuduće“.

Daktilografkinjama u službi za prijepis bilo je zabranjeno da ijedan list tekstova koje prepisuju, šalju na lekturu. Organizirane lekture dakle, u Vladi prvih dviju-triju godina nije bilo. Pojedini su savjetnici samoinicijativno donosili svoje tekstove na lekturu“, svjedoči Pavišić.

Nadalje piše kako se početkom 1993. obratila za pomoć profesorima Stjepanu Babiću i Daliboru Brozoviću, tada saborskim zastupnicima. Obojica su, nastavlja, svesrdno podupirali osnutak lektorske službe zbog zakona pisanih srpsko-hrvatskim jezikom i pravno nazivlja, koje je trebalo zamijeniti hrvatskim te uskladiti u svim zakonima.

„Tekstovi su naime bili puni rusizama, srbizama i nepotrebnih međunarodnica, često upotrebljivanih pogrdno ili tvorenih mimo hrvatskih tvorbenih obrazaca. Nerijetko su se u tekstu zakona, kao i podzakonskim aktima, za iste pojmove rabili različiti izrazi. Neka bi se tuđica u naslovu akta prevela na hrvatski jezik, a u tekstu bi ostao stari naziv. Tako su se u istom tekstu rabili organizacija i

ustroj(stvo), oblast i djelokrug, prvostepeni, prvostupni i prvostupanjski, organi i tijela, poreski i porezni, factoring i otkup potraživanja. Sve je vrvjelo od službenih lica, kontakt osoba, službenika tretmana, zakazivanja sjednica, usvajanja zakazivanja po punomoćniku. Skoro su se redovito rabili nazivi i izrazi vaučer, certifikat, refakcija pristojbe ili takse, uvodio se naziv management, pa i menadžment...“, prisjetila se Pavišić.

Nadalje navodi da je ta lektorska služba u Vladi nakon dviju mučnih godina nekako proradila, pa se zbog obima posla pokazalo da je potrebno ustrojiti ozbiljan lektorski ured u kojem bi radilo nekoliko lektora.

Profesor Stjepan Babić koji je tada bio saborski zastupnik isticao je da pred Sabor često dolaze jezično neuređeni zakoni, što je „štetno u više pogleda, a najviše zato što jezik zakona utječe na jezičnu kulturu jer se često jezik iz zakona širi u opću jezičnu praksu“.

Predsjedniku Zastupničkog doma Sabora poslano je Izvješće o Zaključku Odbora za zakonodavstvo Zastupničkog doma Sabora RH kojim se obavezuje Vlada Republike Hrvatske da ustroji stručnu lektorsku službu u cilju jezično korektnog izražavanja i ujednačavanja hrvatskog pravnog nazivlja te da je tekstove zakona potrebno prije objavljivanja u Narodnim novinama jezično urediti, te se bez potvrde lektora ne smije dati na objavu.

Taj zaključak saborskoga Odbora za zakonodavstvo nikada nije proveden, piše Pavišić u svom stručnom radu. Također je opisala i situaciju kada je saznala da su u nekim zakonima koje je na inicijativu autora lektorirala, u konačnoj objavi u Narodnim novinama vraćeni stari izrazi i rečenična ustrojstva. Tražeći aktera takvih zahvata, kaže da je došla do Ksenije Vojnović, savjetnice u saborskom Odboru za zakonodavstvo koja joj je potvrdila da ona zadnja nadzire tekstove zakona i da nakon lekture vraća sve prethodne izraze. Pitajući ju, zašto to čini, dobila sam odgovor: „Zato što sam ja navikla na ove termine“, govorila je Pavišić.

Nakon skoro petnaestogodišnjega uzaludnoga nastojanja da se institucionalizira rad lektorske službe pri Vladi i lošega iskustva s mnogim dužnosnicima, dodaje da je Vlada Ive Sanadera u veljači 2005., donijela Uredbu o osnivanju Ureda za lektoriranje te da će imenovati predstojnika Ureda i zamjenika, te zaposliti sedam državnih službenika – lektora i jednog administrativnog tajnika. Prolazili su tjedni, a Vlada nije imenovala predstojnika. Odustala je od svoje odluke o osnivanju Ureda za lekturu. Konačno i službeno tu je Odluku o Uredu za lektoriranje 2011. ukinula Vlada Zoran a Milanovića.

Tisuće nelektoriranih zakona moglo bi se jezično urediti

2011.

Nakon toga, prisjeća se Pavišić, dolaskom nove vlasti (2015) situacija se promijenila i kao da su svi jedva dočekali da lektoriranje započne. No, lektura više nije mogla učiniti mnogo. Razlog je bio taj što su svi podzakonski akti vezani za zakone, a to znači da se u njima ne može promijeniti nijedna riječ koja stoji u odnosnom zakonu.

A zakoni većinom nisu bili lektorirani. No, unatoč tomu zaključuje da se nekoliko tisuća zakona donesenih u Saboru mogu jezično urediti tako da se osnuje ured za lekturu zakona i da se jezično neuređeni zakoni šalju u ponovnu proceduru, s izmjenama i dopunama, kao što se to redovito čini radi izmjena i dopuna pravne naravi.

“Bi li se našlo volje i odlučnosti da se to čini i radi izmjena i dopuna jezične prirode“, upitala se prva lektorica u prvoj hrvatskoj Vladi Jelka Pavišić, a koje pitanje je toliko aktualno i danas u kontekstu Zakona o hrvatskom jeziku i ulozi lektora zbog osiguranja terminološke ujednačenost i standardizacije hrvatskoga jezika u službenim dokumentima na nacionalnoj i europskoj razini. Pavišić navodi da je prema njezinim istraživanjima, hrvatski jezik u zakonima i pravnim spisima početkom devedesetih godina imao oko 30 % tuđica, a da ih je 2017. već bilo oko 60 %.

U prigodi donošenja Zakona o hrvatskom jeziku njegovu je važnost uz ostale sažeo i akademik Drago Štambuk ocijenivši da „jezik definira ozemlje i da je stoga narodnosni identitetski temelj. Ako narod ne pokriva ozemlje vlastitim jezikom ne gospodari posvema svojom postojbinom“.

Text is created within the framework of the project “Where are the missing lectors?” which is financially supported by the Agency for Electronic Media through the program of funding journalistic activities.

DP i službeno oporba u Vukovaru: Suverenisti i HDZ formirali većinu u Gradskom vijeću

📅 17. srpnja 2025.

Božinović: Cilj nam je sigurnost svih građana Hrvatske

📅 23. srpnja 2025.

Glavni odbor Matice hrvatske izglasao listu kandidata za Glavnu izbornu skupštinu 21. lipnja u Čakovcu

📅 26. svibnja 2025.

Najnovije

Plenković i Parolin založili se za pravedan mir u Ukrajini; danas susret s papom Lavom XIV.

📅 5. prosinca 2025.

Znanstveno vijeće za turizam i prostor HAZU-a od premijera Plenkovića zatražilo odgodu tri zakona – o prostornom uređenju, o gradnji i energetske učinkovitosti

📅 5. prosinca 2025.

U knjižarama Verbum od danas prodaja novog hrvatskog katoličkog prijevoda Biblije

📅 5. prosinca 2025.

Predstavljena prva knjiga Matice hrvatske na engleskom jeziku "Tomislav, Croatia's First King": Doprinos MH poznavanju i prepoznavanju hrvatskog identiteta izvan granica našeg jezika

📅 4. prosinca 2025.

31. San(j)am knjige u Istri: Nives Opačić u Puli predstavila “Po Hrvatskoj skokovito”

📅 4. prosinca 2025.

KOLUMNE

Zlatko Kramarić: Fašizam i antifašizam danas: Jason Stanley i hrvatski kontekst

📅 3. prosinca 2025.

Goran Andrijanić: Poljski predsjednik Nawrocki predlaže reformu EU; „To nije Unija koju smo sanjali“

📅 3. prosinca 2025.

Igor Žic: Za Hrvatsku!

📅 3. prosinca 2025.

Silva
se za
nika
„ant
krva
likvi

IZ VIJENCA

KNJIŽEVNI LIST ZA
UMJETNOST, KULTURU
I ZNANOST

Cijena 2,00 EUR
ISSN 1330-2787

vijenac@matica.hr | www.matica.hr/vijenac
| godišće XXXIII | broj 814 | 22. svibnja 2025.

HR
Hrvatska

1100.
obljetnica
Hrvatskoga
Kraljevstva

vijenac

Miro Gavran
Dobra knjiga
danas je važnija
nego ikad

Habemus Papam
Dobro nam došao
Lave XIV.!

Damir Stanić
U sjeni propale
zavjere - djeca
Petra Zrinskog

**Donacija
umjetnina**
Nemjerljiva gesta
obitelji Kviz

**Simpozij
u Splitu**
Nove spoznaje
o počecima
Hrvatskog
Kraljevstva

Miroslav Kraljević, Djevojka s povrćem, 1910, zbirka obitelji Kviz, Galerija Klovičevi dvori / snimio Goran Vrančić

Miro Gavran: Dobra knjiga je danas važnija nego ikad

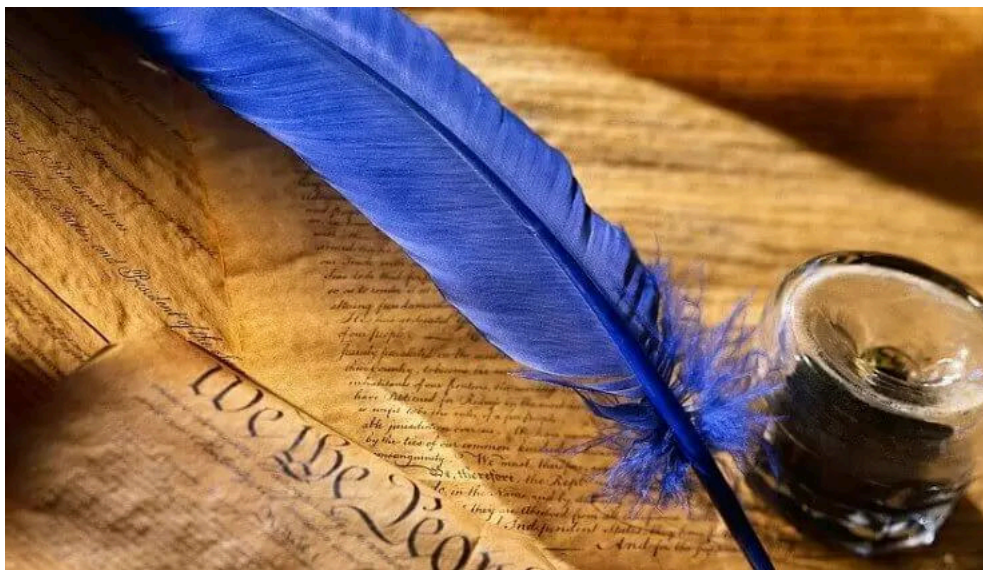
Radoslav Bužančić: Počeci Hrvatskog Kraljevstva

Glagoljica: Novi život starog pisma

4. FESTIVAL KNJIGE

JEZIČNI POUČAK

Hrvatski Hašek i Ispravi.me

PORTAL POKRENULA

mh
maticahrvatska

INFORMACIJE

> [Impressum](#)

> [Pisma čitatelja](#)

Pratite nas

Copyright © 2025 Matica hrvatska

| [O Matici](#)